

Բ Ո Ւ Ր Է Ս Տ Է Ն

ՍՈՒՐԲ ՍԵՀԵԿԵԱՆ

1852

Բ. ՏԱՐԻ

ՕԴՈՍՏՈՍ

ԹԻԻ 8.

Բ Ե Ր Ո Յ Ե Կ Ե Ն

Բ Ե Ր Ո Յ Ե Կ Ե Ն

ԴՒՈՆԵՍԻՈՍԻ ԲԱՐԵԿԵՄՈՒԹԻԻՆ

ՍԵՂԵՍՏՈՒՍԷ քաղաքը տոնէն մը Վիսնէսի բռնաւորութեան տակը կը հեծէր, այս մոլեգին անձը խառնին թողաւ որովհետեւ բռնութեամբ յափշտակելով, ու ժողովուրդեան վախ տալով հեղեղ տնկրթութեամբ իւր տեղութիւնը կառավարել:

Իսկոյճ ժողովուրդները դիտելն աւելոր մոլեգին բռնաւորութիւնը բայց ինչ ընէին, իսկ կեցած կը մտածէին, ու թէ որ իրաւ տեղը գտնուիլ պէտք քլորնէ, անկիւն անգամ կը կրէլէին, և թէ որ յայտնապէս յաւելին նէ, ալ մեռնելու պարտական կըլլային:

Արդ որ ասանկ ահ ու դող մը թաղումը կեցիք էին Ռիդիաս անուն որաստ ու երանդուն պատանի մը չի կրցաւ իւր բարեւոյթը զարկել, ու բռնաւորին բարբարոս գործքերը տեսածին պէս յայտնի տղաղակեց, և բարձ-

րաձայն իւր հայրենեաց թշուառութիւնը ողբաց, բայց այս բարեւոյթիւնը ու անխափեմութիւնը շատ գէշ բրին իրեն:

Վիսնէսիս լրտեսները որ ամէն բան կը դիտէին, այս բան մէկէն իմացուցին, ան ալ բարեւոյթը երգում ըրաւ: Զարաշտը վրէժխնդրութիւն բնկաւ:

Իսկոյճ պատանւոյն չորս կողմը զինուորները առին և բանտ կը տանէին պէնքը: Այս տոնէն Վաճօն անուն գերազանց աւարտին երիտասարդ մը կը պատահէ անոր, որ զանի իւր անձին պէս կը սիրէր, ոյս տեսելուն պէս սիրտը կտոր կտոր կ'ըլլայ, ու գութը շարժելով կ'ըսէ՝ « սիրելի Ռիդիաս, որս » Ինչ է ասո, ինչ ըրիր, արդեւք քու անխափեմութեանդ եռանդը »

« Այո, սիրելի Վաճօն, որ դու շատ անդամ ինձի ըսիր, ահա վերջապէս

պատահեցաւ, չի կրցայ քեզի նմանիլ, չի կրցայ քաւ ստաւած փորհուրդներուդ հետեւիլ, երկար ժամանակ անդի բաւ նաւորին անգթութիւնը, շատ աւելցի որ քեզի հնազանդիմ, սակայն իմ բարկութիւնս վերջը յայտնի եղաւ, ու չի կրցայ անոր անգութ զորքերը պահել:

Վիտեմ որ պիտի մեռնիմ, բայց մահը տառնակ անարդ քերուէ մը վեր կը սեպեմ, կը ցաւ իմ միայն հօրս, հարսսիս և մատուղ տղոցս վրայ, բարեկամ, տհա՜ն անոնք քեզի կը յանձնեն՝ իմ՝ տեղս դռն միտիմարէ անոնք, դռն օգնէ անոնց, ալ ես իմ ճակատագրէս չեմ գտնուիր ու:

Լնորէն զինուորները չուղեցին որ երկու ցաւայի բարեկամները երկար խոսակցին իրարու հետ, անգթութիւն և բռնաբար իրարմէ բաժանեցին: Վիգիտար բանտը տարին, ու Վամոնի ալ չի թողուցին որ ետեւէն գայ: Լնաւ զեռալի գէղքին վրայ Վամոն անհա՛ն, գիտաւ ըլլալով, մօրքին մէջ բիւրաւ որ խորհարդ կը մտածէր որ անիկայ աւգտան: Բայց ամենեւին հնարք մը չէր կրնալ գտնաւ:

Շատ մտածելէն ետեւ, քիչ մը մէկ հնարքի մը վրայ կը խորհէր քիչ մ'ալ միւսի մը: Բայց ամենքն ալ մէկգի ընելով անգութ և անվայել բանի մը պէս, միտքը գրաւ որ ինքը անձամբ Վիտեմիսի գէմը ելլէ:

Լնուտորը բարկութիւն զայրոյցած ըլլալով վարդիկան մը պահապանները մէկգի շէք ընէր, այս անհոմար գին ուորներուն մէջէն, ըրաւ չըրաւ ինքը Վիտեմիսի գէմը ելլաւ:

Ինկաւ առջին բսելով « տէր իմ, և զիկեի երկառարդ մը հիմա բուհրամանովք բանտը բերին, հիմա ես եկայ նէ չեթէ անիկայ դովելու համար, և ոչ թէ թողութի ինդուրելու համար, թէպէտ և իւր այս յանցանքը իւր երկառարդական բռնութենէն յառաջ եկած է, անոր համար յանցաւոր կ'երևնայ քեզի:

« Ի՞նչպէս շնորհք մը որ քեզի կը ինդրեմ, այն է որ անոր տաւած պատիժք քանի մը օր ետ մնայ, ճըշ

մարտ է, որ անիկայ այս քաղաքիս հետեւ ակար հայր մը, հարս մը և երկու սիրուն որդիք ունի՝ պէտք է որ անոնք մէյ մը երթայ անոնէ, գտնէ վերջին անգամ մ'ալ:

« Շնորհք ըրէ՛ ճէր, որ թո անոր տեղը մնամ հաս, առնեմ անոր չղթայները իմ վրաս ու ինքը աղաւթայ երթայ անոնէ այս վերջին անգամ՝ իւր գերգառառնը ու կարգի դնէ իւր գործերը ու իւր հրաժարական ողջնիւր ապ անոնց, և երբ որ կամք կ'ընեմ նէ կը դառնայ կուգայ, սակայն երբ որ ուշանայ նէ ես անոր տեղը կը մեռնիմ՝ ձեր կամաւ ջը համեմտու ու:

Օարձապա Վիտեմիսիս այս նորաւ լուր և անախտունիքի բանը անկէ լուսածին պէս, և ուղեց այս բանիս վերջը անոնէլ: « շատ աղէկ լուս, ահա երկու որ կուտամ անոր, սակայն դռն անոր տեղը բանտը պիտի մնաս, այս ալ դիտնաս որ կ'թէ Լըրորդ որը առաւօտուն կ'անա իս լուսնալուն պէս չի գտնուի Սիրակուսայի մէջ՝ անշուշտ դռն պիտի պատիժք քուէս: »

Շատ ուրախացաւ Վամոն երբ որ այս պատահանք անկէ լուս, շուտ մը բարկամին բանտը վաղէց, ու իւր ձեռքը քակեց անոր շղթայները, առաւ իւր վրան ու բուս « Վիտեմ, շուտ ըրէ՛, գնա միտիմարել քու ուղարկել տունդ, ահա Վիտեմիսիս քեզի երկու որ կուտայ, ու այս երկու օրը բաւական է քեզի նաւ մը գտնել ու քեզի տղաւեյ, միայն ճարտարութիւն ու շուտութիւն պէտք է, գնա՛, շուտ ըրէ՛, չ'մտնա՛նակ մի կորսնցունելու: »

Աստիկ զարձապա, Վիգիտա այս բանը անկէ լուսածին պէս, « Ես փախչիմ, բաւ, ես ձգեմ քեզի իմ տեղս անգութ բռնաւորին ձեռքը, հը, ու ամեն գիտես ինձի ո՞վ Վամոն, շուտ ըրէ՛, անոր իմ շղթայներս, թէ որ դռն իմացեր ևս որ իմ սիրտս անարդութիւն և անիմեայ իտրէութիւն կայ, տուր ինձի իմ երկաթեղէններս որ անոնեմ: »

« Չէ՛, բաւ, Վամոն անարդաւ

խելն, և խաբէութիւն քեզի հա-
մար չեն և ոչ քաւ արտիգ համար,
եւ թէ որ դիտեացի որ դուն առանկ
բնաւորութիւն ունիս, բնաւ քե-
զի ինծի բարեկամ չի բնոր, սա-
կայն իմ բաժնի քեզի բնութեւ ոչ ա-
նարգութեան բան կայ, և ոչ խա-
բէութեան, դուն հայր մը ունիս,
կին մը և երկու որդիք, քու կեան-
քդ անոնց նէ, և չին կրնար առանց
քեզ անքի:

« Եւ մէկը չունիմ որուն համար
հոգ բնեմ ապրելու, և բարեկամի
մը համար մեռնիլը որ դուն ես,
ինծի ամեն գոհարներէն աւելի
ցանկալի է, մէ, իրաւ որ պէտք
չէր որ դուն տանկ մէկ կեանք մը
վարելիր »:

Իսկ ինչիս, « ես կ'երթամ, ու
բովնուեմ դուն կ'ազատ որ տանկ ք-
նեմ, կ'երթամ բնութի վերջին պարտ-
քը կատարել, կ'երթամ, մնաք բար-
եւալ բեւրեւ հօրս, հարսիս և տղոցս,
բաց երրորդ օրը դեռ արեգակն
ճառ աղայթմները երկրիս վրայ չի տա-
րածված միւսանդամ գիս հոս պիտի
տեսնաս ու զարմանաս, դուն իմ տեղը
կենապղջ մեծ շնորհք մը բրած կ'ըլլաս
և ասով տանկ կը կարծեմ որ շատ ա-
ղէկ պիտի միտթարեմ ցանկեր »:

Եւս բռնով սիրով մը դիմեց իւր
պատու տիան բարեկամը և երկուքն ալ
պաշտուեցան իրարու հետ, և խելոյն
Ինչիս ճառքայ ելաւ, սակայն երկ
բարդ օրը անցաւ, ու երրորդ օրվան
արեգակը ծագեց, դեռ Ինչիս չե-
րեւեցաւ, Իսկ միտքը դրաւ որ իւր
յուսահատ տանը խառնութենէն չի-
կրցաւ օւղը հասնիլ, անոր համար
կ'աբախանար որ ինքը իւր բարեկամին
տեղը պիտի մեռնի:

Ասկայն Ինչիս սիրտ կարծեց որ
գիւրքը ծագեցին, չափազանց բարեւա-
ցաւ ու իւր բարեկամները սաստկա-
նալու աստէն հրաման բրաւ որ Իս-
մոն խելոյն Ինչիսսին կրելու պատի-
մին աննն տանին:

Եւս լուրը բոլոր քաղաքը տարածուե-
ցաւ և ամեն ժողովուրդ ժողովեցան
հրապարակը որ այն սղորմելի բանք տես-

նեն: Ետեքը խաբուած բարեկամը
կ'աւազէին, ամենք ալ մասնիկ բարե-
կամը, սակայն ամենքը օրտերնուն մէջ
բանաւորին անգթութիւնը վար կը
զօրնէին:

Ինչիս սիրտ բիւրու-որ գիտարնե-
րով պատած բարձր ու շքեղ ամսոյն
վրայ նստած, աչքը չորս դին կը դար-
ձնէր, որոնցմէ բարեկամեան կրակ կը
ցառակէր ու վրէժխառնութեւ ալի կ'ե-
րեւար: Իսկ մեկ շղթայով կապ
կուգայ հրապարակին մէջ դահիճն ալ
քովէն, ի վնին կեցող բոլոր ժողո-
վուրդը այս աղետալ տեսարանէն
աչքերնին մէկ կողմը կը դարձնէին,
սակն մարդ վախու՛ն ու զթալուն խը-
ռոված կեցած էր, ու որտեքին կտոր
կտոր կ'ըլլար, ու սկսան ամենուն ա-
չաց արտասուները փայլիլ, որ անհնար
էր ծածկել:

Եւս խռովեալ ու քրտմեղի տե-
տարանին մէջ Իսկ միայն ին ուրա-
խութեամբ Իսկուն՝ Կ'օրհնէր իւր
որսին մէջ, որ իւր ժառանգը աղէկ
յաջողեցաւ ու իւր սիրելի բարեկամը
ողջ մնաց: Երբ որ հրապարակին մէջ
տեղը բերաւեցաւ, ուր տեղ օր դրու-
թը կարելու տեղն էր՝ ամենով սրտի-
կ'ապաւեր աղետալի հարուած այն ամեն
մարդ աչքը դոյնեց, բայց Իսկուն միայն
զուարթեցաւ մերկապարանց կը կե-
նար դահիճն աւազէր, որուն օտոր
դիւտն վրայ բարձր կը շողար: Իսկ
մէկէն ի մէկ կեցիք, . . . ձայն մը հե-
ռաւէն յուրեցաւ, կեցիր անգութ,
ու հեմալով ու քրտմեղով կը տեսնէն
որ երիտասարդ մը թռչնայ նման վա-
զելով փոշուց մէջ թափախեալ կու-
ղայ:

Եւս ձայնը լսածուն պէս ամեն
քնն ալ դարձան Եսկնին ու ճառքայ
բացին, երբ որ հրապարակը հասաւ,
փոքր Եսու՛նց կ'աղաղակէր, որ զա-
կի պարտաւորութիւնը բարեկամի
պարտաւորութեան դէմ չի կեցաւ,
ասանկ ըսելով վաղեջ Իսկունի պարտ-
նոցը ինկաւ, այս տեսն ժողովուրդեան մէջ
բոլոր ու՛կ մը կը լսէր որ ետեւէ ետեւ
կը սաստկանար, ու դրեթէ ամենքն ալ
ուրախութեւ ու զարմանաց մէջ էին:

ու սկսան իրարու բռնել, Բիդիասն է, այն ան է, ով գիտէր, ով կը կարծէր որ սասանի պիտի ըլլայ :

Բիդիաս իւր բարեկամէն բաժնուելով համարձակութեամբ Վիոնէսիոսի դէմը ելաւ որ օնհնարին զարմանքէն ոչ անձին և ոչ ալ իւր աչքին կը հաւատար, աղաղակեց Բիդիաս, «այն պատիժը որ ինծի կը վերաբերի հրաման բոլորէն որ ես կրեմ, թող աղատ մնայ անմեղը, հարկաւոր գործք ունենալուս համար ատենի երկար ուշացայ : հայրս, խեղճ հայրս այս սեւ ըւրբը օտնելու ատենը՝ կոյծակէ դուր հուածի մը պէս ինկաւ իսկոյն և ոչինչ եղաւ, ու խելքը դուրիք բերելու համար իմ ըրած այնչափ ջանքերս ոչինչը դնաց, և վերջապէս երէկ գիշեր իմ աշացս ատջու իւր հոգին աւանդեց » :

Բիդի մը ժամանակ սկսաւ հոռու ջեղով դառն արտասուօք լալ, ու յիսոյ նորէն խօսեցաւ. «հաղիւ դժուարութեամբ փախայ հարսիս և երկու մատղաշ որդւոցս ձեռքէն, ու աճապարեցի հոտնելու, սակայն կարճ ճամբան բնորոշելիքէն գիշերլան մութուն անտառի մը խառն ի խողուն ճանապարհներէն մուրեցայ, որոնք շատ հեռու ձգեցին ինծի, յետոյ ուղիղ ճանապարհը գտնելով որչափ կրցայնէ վաղեցի, և շատ ուրախ եմ որ ժամանակին հասայ, տէր, չուարէք դարձու ինծի իմ կապանքներս, թող անպարտ բարեկամը արձակուի, ոտիկեց ուրիշ բան չեմ ուզէր քեանէ » :

Այս ողբով պատմութիւնը լսողներէն բնաւ մէկը չի կրցաւ իւր տրտաւորքը բռնել, ու բռնաւորը անդամ իւր սրտին մէջ գլխութեան շարժում մը իմացաւ, ու հրաման բրաւ որ Վամոն արձակեն. հոս նորէն ժողովուրդը լալ և դարմանալ կ'ըսէին. Վամոն կ'ըսէ որ «հիմա մեռնիկը քեզի չի վաղիլ որովհետեւ գրած ժամանակնիս անցաւ ու պէտք է որ ես մեռնիմ հիմա քու տեղը, դուն գնա քու տունդ քու բնականացդ քով որ ձգեցիր եկար » :

Պատասխան տուաւ Բիդիաս ար-

տասու ալից աչքով ու լսուաւ, «որովհետեւ դուն կ'տանք ունիս, քու ազատութեան ժամանակդ գնա չէ անցած, ու օրէկոյ ու տրգարութեւ պատմութիւնը քեզի արժան է, ո՛ր Վամոն չէ կ'ըսէ կը կայնի, վէճը կը մեծնայ, երկուքին մէկը բարձր ձայնով Վիոնէսիոսէն բարեկամին աղատութիւն կ'ուզէ և իրեն մահ » :

Այս բանիս վրայ բռնաւորին սիրալ թեպէտ և քարացած էր չի կրցաւ համբերել, ու բնական համակրութեւ յայտնելով՝ գլխացաւ, լսուաւ երկուքներն ու ուղիւնք և սկստաւ ի պէտքէ, բայց ատենի պատուական բարեկամութիւն մը պէտք է որ պատիւ ունենայ, ու ես ալ կը պատուեմ ձեզի հետ » :

Բամոն լսելով իջաւ ամթռէն ու սիրով մը պազաւ այն երկու պատուական բարեկամները : Այս ատեն ժողովուրդս առջին մէկ տեսարան մը բացուեցաւ, բոլոր պատմութիւն մէկ գիշաց ու անոր տեղը ուրախութիւն ու ցնծութիւն տիրեց. ամեն մարդ կը ցանկար այն երկու անողութեան բարեկամները մօտէն տեսնելու, ու ցնծութեամբ ծափ զարնելով իբր թէ ամեն կողմէն օդը կը թնդար ու բազմութեամբ զինուորաց ու զանազան նաւագարաններով չորս կողմէն պար տաւ Վիոնէսիոսի հետ մէկ տեղ պալատը մօտն :

* * *

ԲԱՆԱՍԵՆԴՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱԿ

ԲԱՐՏԻ ԵՒ ԱԼԻԴԵՅԻ

ՍԻՆԱՆԻԻ ԺԺ ԽՈՒՄԻ

Խաչ Ինչիս ԺԺ, Ժանիկ :

Իտրափ ծառ մը երկնաբերձ
Արգենիին դրացի,
Ուրիշ ինչ ծառ որ տեսնէր
Առ ալ բան մը չէ կ'ըսէր :
« Հասակ բռն տհա՜ս իմս
« Տեսէք հա մը եմ հոտեր »

« Թեւերս երկայն տերււներս
 « Չորս կողմէս վար են կ'ախիւք :
 « Իրան կրտսմ ոչ մէկը
 « Իմ հասակիս հաւասար ,
 « Ուսին թեւս , ան ալ մեջքս
 « Գտցէ գոյ դուցէ չի գար :
 « Պըտաւ Կ շունիմ ես իրաւ
 « Մոնքը ողոց խաղալիք ,
 « Կեւաս , խնձոր , տանձ ու բալ
 « Որկրամօրէց ուտելիք :
 « Իմ հովանիս կը հանգչին
 « Վաստակաբէկ աւլէւորք :
 « Արեւակէզ ժշակներն
 « Զով կը գտնեն եւ անցորդք » :
Զի հանգարտեց վարդենին
 Սնափառին պարծանքին ,
 Բոլոր ծաղկանց դիմացէն
 Պատառխամեց Կսռաղին :
 « Կայէ ինձի , դուն միլ ես
 « Որ կ'որոտաս հեւուէն ,
 « Գլուխդ տնայերն բարձրացած
 « Կը բարբառիս երկինքէն :
 « Ի՞նչ կայ վաղ գալիքի
 « Որ կը պարծիս մեծապէս ,
 « Ի՞նչ իրաւամբ պողաբեր
 « Ճտտերն անգամ կ'անարգես :
 « Շըբէդ զատ ալ ի՞նչ ունիս
 « Համ մը հոս մը արտրժակ ,
 « Կամ քու ռոսկը կը բերեն
 « Պըտուզ անիւ անուշակ :
 « Թեւերդ չորս կողմ թանձրախիտ
 « Հասակդ երկինք բարձր ի վեր ,
 « Իտ թոտանիմ ես պահպան
 « Թեւ սնտառի փայտ սմբեր :
 « Կեցիր , քիչ մը ատեն ալ
 « Կեցիր , թող գոյ ձմեռն ,
 « Որ տա հասակդ աննրման
 « Մոլորիկի մսխի դարձնեն » :
 Բեզի կրտսմ ո՛ւ անմիտ
 Խեղբոր շուտով քեզ կանչէ ,
 Լեզուդ ձգեր ես կ'երթաս
 Բայց չես դիտեր կեան ուր է :
 Ե . Մ . Գ :

ԲԱՆԱՍԻ ԲԱԿԱՆ

Հան մը պատմութիւնը :

Երգիւցի երեւելի բժիշկ մը հեւաւոր դիւզ մը ճանտարհորդելու

ժամանակը կտտալի շուն մը ղիմքը
 դիմաւորեց և ձիուն դէմ հաշեղով
 ինքզինքը նայն աղնուտկանին ծանօթ ա-
 ցուց , բժիշկը սկսաւ անուշաթեամբ
 վարուիլ անոր հետ , և ասով շունը
 հաշելը դադրեցուց և իրեն հետ քն-
 կերացաւ :

Այս կերպով մինչեւ դիշեր շարու-
 նակ երթալէն Ետեւ մէկ անարդ
 դիւզ մը հասան , ուր տեղ ստիպուե-
 ցաւ պոնդոկ մը լիջեւանել :

Աղնուտկանը պանդոկի մոտո՞ւն
 պէս պարիւր սենեկին մէկ անկիւնը
 դրաւ և շունն ալ ունոց վրայ նստաւ :
 աղնուտկանը ճաշը ընելէն ետքը հը-
 րտմայեց որ կանթեղ մը վառուի և
 իւր պարիւր սառու որ իւր սենեակը
 երթայ :

Պանդոկապետը ըսաւ անոր որ իւր
 պարիւր յատկապէս տալու համար սենեակ
 մը կայ հոն դնէ , բայց աղնուտկանը
 ուղեց որ պառկած տեղը պահէ , եւ
 բոր շանը հետ իւր սենեակը երթա-
 լու եղաւ , պանդոկապետը չի թողուց
 որ կենդանին մէկ տեղ ամառի և ըսաւ
 որ եթէ ասանելու ըլլատ , ասանը դու-
 նէն դուրս կը վաբնտմ գանի , բայց աղ-
 նուտկանը այնպիսի զուարճալի ընկեր
 մը իրմէն հեռացընել թող չտուաւ :

Պանդոկապետին այս խօսքէն մար-
 դուն սիրտը կասկած մը ինկաւ , և
 դեռ չը պառկած զուշութեամբ
 սենեակին դուռը աղէկ փականքով մը
 քոցեց , որն որ իւր ճամբորդութիւն
 բրած ժամանակը հետը կը տանէր ,
 և շատ հոգնած ըլլալուն քնացաւ :

Ի՞նչերը շունը իւր պաղ քիկը տի-
 բոջը տկոնքին դարձնելով և աստիկ
 հաշելով արթնցուց զանի , որ ասեն
 աղնուտկանը դռանը ճեղքուածքէն
 լոյս մը տեսաւ , յանկուծ անկողինէն
 դուրս յաթիկեց և շխտակ դռանը քով
 վազելով՝ տեսաւ ծակէն դրսի եղածը
 դիտել , որ մարդ մը կը ջանար դուռը
 բանալ , բայց չի կրնարուէ ետ կը դուռ-
 նար :

Այն ժամանակ աղնուտկանը հապ-
 աւելով ստատահանին առջեւ կ'ըսպա-
 սեր , զինքը ասանկ վտանգուտ որ տեղի
 մը աղաւելու համար օղնական մը

գտնելու : Բնաւ օտեան զէմ կաթնա-
փօմսո մը անցած ժամանակը ազնու-
ականը իւր սենեակէն կանչեց զանի և
գիշերուան պատահած զէպքը պատ-
մեց անոր :

Իսկոյն կաթնափօմսոն ազնուական
նը ու իր ձին և շունը դուրս հանեց և
տաւոց պանդակին մէջ ձայն մը հա-
նելու ծամբու գրաւ : ազնուականը
յետոյ պանդակին ինչ գէշ տեղ ըլլա-
լը խմայաւ : ուր անգ շատ անգամ մե-
ծամեն գողութիւններ և զէր են և
հիւրերէն շատերը հանուեցուցած
ազաններ են :

Ա. Լ. Ա. Ս.

ԱՇԽԱՏԱՆԿԱԿԱՆ

Հոգեկանաց Պիլաներն ըստ յիշե-
լից Կիւրի-Կիւրի :

Ինչպէս որ Բարապանէ՝ մէջ Պի-
լան քարեյուսոյ և Հոգեկանաց-
վոյ մասնաւորապէս անգեկութիւն
տաւած էինք, և նաեւ նոյն թերթին
մէջ Պիլաներն թափար ըստ փա-
րատական յիշեցի վրայ այ հարեւանցի մը
խոսած էինք : ահա այս անգամ
այ անոնց վրայ համաւոր վեր ի վե-
րոյ անգեկութիւն մը կառուցք :

Հոգեկանաց մէկ յիշեցի անու-
նը Պիլան կամ Պիլան կ'ըսուին Վերիկի
հորաւոյն մասերուն և Վերիկ քա-
րեյուսոյն անհուն դաշտերուն և նոյն
երկրին ներքին անձանթ երկրներուն
մէջ տարածուած վայրենիներուն :

Ի՛նչ Պիլան կամ Պիլաներն թա-
փար ըստ փափատական վայրենի-
ները ընդհանրապէս անդամ և ան-
գութ մարդիկ են խիստ քիչ, որոնք
բայ ի աղք մը ձեռացնելն մասնա-
ւոր ընկերութեամբ ալ չեն միտցած :
միայն ընտանեօք կը մտնուին : բայց
երբոր պատերազմ պատահի, այն մա-
մանակ կը պարտաւորին իրարու հետ
միանալ զիրենք պաշտպանելու և թըշ-
նամիւց ձեռքը չիցալու համար : մը

շակութեան արհեստը ամենեւին ա-
տենց մէջ ծաղկած է, և շունէն դատ
ուրիշ ընտանի կենդանի մը շունին
մասնաւորապէս միայն արմատներով,
սողուններով, ծորիւններով (սողուն) և
ու միջիններով կը անանին : երբեմն ալ
թէ որ դաշտին քաղաք խոտերը մարախ
ներէն քիչատուած ըլլայ և մեզի քե-
տինն ալ ամենեւին ծաղիկ մը չընծայե-
ցին առեն մարախ կ'ուտեն : երկար մա-
մանակ անթի կընան կենայ, բայց թէ
որ վայրի սրս մը կամ կով մը և կամ ոչ-
խար մը մէկէ մը գողնալու ըլլան, իրենց
այնչափ երկար մամանակուն ծովը
նին կամ անչափ և թիւններ կը վարձաւ-
րեն, ասոնք ընդհանրապէս ամենե-
ւին բնական թիւն շունին, իրենց գը-
խաւոր բնական թիւններն աւազի վրայ
է : որոնց վրայ կը պառկին օդին բոլոր
գէշ ներքործութեանց եւթակայա-
նալով : իրենց քործածած գէղեքներն
թաւաւոր նիգ, կը ուղք են, որոնք
շտապանց արագութեամբ խիստ հե-
ռաւոր տեղեր կը նեւան և կը թու-
նաւորեն : լեզունին իրաւ տկար և
աղքատ է, սիւս որ լեզուն թոթովու-
թենէն արտադրեալ գողչոյուն ձայ-
ներէ և կոկորդէն ելած սուր ու շը-
փաթ աղաղակներէ կը բաղկանայ, որ
ամենեւին գրի մը օյնութեամբ լի կըր-
նար ցուցն իլ : աս հասարակ ամենքն
ալ կըտ կարծահասակ մարդիկ են,
կաշինն ընտել գոյնը մաթ գեղին է,
մաղերնին բուրգի նման ուրեալ և
խիստ սեղմուած է : երբեմն ծակտա-
նեքնուն վերի կողմը զարգի ձեւով
մաղէ հիւստած նեղ դօռի մը կը կա-
պեն և այս գոտին երբեմն իրենց աւե-
լի փորրիկ նեւերը բռնելու կը ծա-
ւայե և աւելի երկայն նեւերն ալ հա-
լուէի փայտէ շինած կապարձի մը
մէջ կը դնեն, որն որ աղեղով մէկտեղ
ուտենէն կը կախեն :

Ա. Լ. Ա. Ս. Բարապան :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բարեկամք և հաշման հրեանքի դասերու յերկար շրջան
Սահմանայ 1 .

Սորք և արտա, դաշտ ծաղկոցից, յերկիր, բլուրք բարձրաբերձք
Նսեմաստուեր տարրանային՝ երբ ջահ փեղեայ տունոյք քող,
Այ՛ 'ի կամարն յայն կողաւտակ պայծառ, արտեղք սոկեցայա
Ընդ ջինջ լուսնոյն բոցափառեալ ջղանային հեշտ 'ի շող՝
Բայնժամ 'նոյս' որ զցերեկն առժամակիր ձեռն 'ի դործ
Անկոնջ 'ի լանջ բեռն զխիկամբ աշխատէին քրտնաթոր,
Ընդ երեկոյս ծանրեալ բազուկ ցանկային պիւք զեղանին
Հեշտ զբնոյն սուհաւ զակամբ արորժ անուշ զտողնիս
Բազուկք վարեալ 'ի նինջ խաղաղ դեռ իմն կողմնեալ 'ի բարձիկ
Աշխուճք իսկեալ լոյս ճրագին չեւ էր շիջեալ գող համբուն,
Արտաթափիւ ձայն տիրալուր ձայն բուրձր 'ի գոչ ետ ընդ ետ
Ձայն քաջայեր յաւել անպէն վայ և լալմք սղք և կոծ
Երբ միահետ խուռն 'ի յարչաւ գիմէին յայն՝ սւր էր ծախ
Բոց փաղաղիչ զանխուլ ցայն վայր կայր և անտես 'ի յաւայ
Ընդստա գծօրք զգայուեցին զվիժարին զայն գազան
Ամեհայաւ անդ հոլմաւար, լափէր ծախեր բոցն պիտոյս
Ծուր գոչէին, ջնւր 'ի շիջոց, ոյլ կարող չէր որ 'ի լամբ
Զի ընդ բոցայն երկիւղ և արոք կաշկանդեցին զոտս 'ի պիտի
Ընդ այս աղէտ բառմահուռ յահ պաշարեալ և 'ի հոյն
Սիրտ 'ի բաղթիւն միտք 'ի վարան դեգեւեին բարձք ոտիցս
Խրախտապանձ գաւ թշնամոյն ժանկր անպաք ծախեն շոյս
Զչեն հոյսկաւ և ծածաներ բաշ վիւտոյն կիկանուաւ
Ջայից անլուր սուրայք գողանն յահեղ 'ի մուռնջ և սիգայր
Գերէր բերքէր ճօխիցն զյարի, և զաղքառին լափէր տուն
Երբ աւժեհալիլ առոյգ 'ի տիս դէպ շալակեալ կարտեայ
Երչաւ տայր գիմեն ընդ վայր խուղեն տեղի անկանկան
Անդ ճիչ մանկանց աղեխորալ և՛ տրտնածեւ կայլակունք
Չուր թափէին գետահեռեալ, այլ շարժէին ոչ զգութ
Օւր ճեպէին գարծօնքն տրագ, տունոյք աւար զոռ վիրապն,
Ընդ վայր գոչիւնն և քաջայեր, եղեն վաստակք ընդունայն,
Ձեռք համօրէն յերկինս 'ի վեր միահամուռ ամբարձան
Զամեհալիլ լոյն զոտաւ պաղտուէին սրտառուչ
Բայրն ընդ ելլորն, այր քնդ կիտ, ծեր ընդ մանկանն ձեռն 'ի ձեռն
Փոխիցին յանձնաւ զյարին աւար ահեղ բոցոյն նախրեն,
Այ՛ արշալուրջն այն սոկեծղի այն ինչ ճեղքեայ զամոք համակ
Լալմք արուր, աղիոզորժ ճիչ աղաղակ սւժեհնամայն

1 Այս աղետալի դեպքը յուրիս Զին շրջապատին իրկուս պատահելով ժամը մեկ աւելին տրտն
միջեւ առաւօտ տեւեց, որուն վայր ժանդարման տեղեկութիւն կաւայ Բարեկամք Սրբաւարդ 422 Թիւր

Գամբուն զգամ պարզեալ յաւելո և բարձրացեալ երկնաբերձ
Եւ ընդ հրոյն յեթերո ՚ի վեր խաւնկ յՊտուածեան խորան սուրբ ,
Ընդ մեր մեղաց ամեն անմահ ընկող զնուէր ջերմ սրտիցս՝
Զոր ՚ի խարոյկ ահեղ բոցոյս Տէր փորձեցեր մանկանցն պէս ,
Եւ ընդ շարեացն , որ զմեզ դո՞ին ահեղատառ բացակէ՞ղ՝
Ընորհեա՛ զոգոքոյ սուրբ գթոյդ և բերկրեցին ողիք մեր .
Այսպէս ահա խանձողեցան ՚ի շանթ հրոյս ծուփ ընդ ծուփ
Յաճիւնա թաղեալ աւերակաց վեց հարիւր տունք և կրօնականք :

Յորութիւն Ա. Յակովբէան :

ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՔԱՒ

Երբոր մարդուս սիրտը հանգարտ
և ապահով , ինքն ալ միշտ հանգս-
տութեան մէջ և առանց ձախալակի
գիտութեան , տկարութեան և յուշ-
մանց , մանաւանդ ուրախակից հանգի-
սի մը մէջ եղած ըլլայ , ան առեւնք իւր
հոգւոյն ունեցած բերկրութիւնը և
նկրքին փափաւի զգացմունքները պէս
պէս յնձալից հրճուանօք կ'արտայա-
սէ . որոնցմէ մէկն է խաղալը , որ իւր
ամբողջ մտքովն շարժուի , անքե-
րը անգագար կիլնայ կ'ըլլայ , ձեռն-
ները վեր և երբեմն վար . վերջապէս
բոլոր զոգարանքները միշտ շարժուի :

Հառանգամ ալ կ'ըլլայ որ խաղալը
հետ պէս պէս քաղցրալուր նուագներ
ալ կ'երգեն , որն որ յիշաւ իւր իշխող
ցրտ զուարճութիւն մը կ'ընծայէ , նոյն
հանգիսին հանգիստիկի բաղձականայ
սրտին :

Այս խաղը ՚ի վաղուց անդի բո-
լոր աղբաց մէջ կար , մանաւանդ Վաղ-
ղիսցուց և Յունաց . գրեթէ ասկէց
300 սուրի առաջ անգամ նաւաւար-
ները բարեխառն օդով յաջող ճանա-
պարհորդութիւն քրած ատեննին շատ
անգամ ընդարձակ ծովու եղերքը կը
մօտենային ու հալթ փոյր մը նաւաս-
տիներ հաւաքուելով մեծ ուրախու-
թեամբ կ'սկսէին երգել և խաղալ :

Ինչպէս որ Յովհաննէս Տէպիս
1585 ին համառուն նեղուցին մէջ հու-
գիւ թէ մօտաւ , մէկէն բնակիչները

մակոյկներով շրջապատեցին գինը , իւր
երածիւնները ըստան երգել քաղցրա-
նուալ , և նաւաստիներն ալ վայե-
լուշ կերպով մը կը խաղային , և այնպէս
փառաւոր ուրախութեամբ մեկնեցու-
նեղուցէն :

Նոյն դարերուն ժրաշուն համբնե-
րուն զբօսանքը տեղեւոյն ալ ճշգիւ
հետաքրքրութեան պիտանի բան մըն
էր : Կեսորեաց ժամանակ 5 կամ 6
հոգի ուսումնաստիկ դաշտերու մէջ ու-
րալիս սրտով կը մէկտեղէին , և իրենց
թուաւոր հօտերը անբոյժ վայր մը կը
զատադարէին , և բուսաստիւն արեւ-
գակին տօթադին շառաւիղներուն
հետ հեգահնգիւն գեպիւն մին ալ փն-
լով ծառց խիտ առ խիտ անբուռց
խաչուքներուն հետ իրենց գեղջկանսն
հեշտալուր եղանակները կ'երգէին
կը խաղային և կը զուարճանային ան-
պատմելի յնձութեամբ : Սխալումայն
քաղաքակաւ և եկեղեցական հանդէս-
ներու մէջ ալ կար այս խաղը . ինչպէս
որ նախկին Հաւիմայեցւոյ Քալինսան
բուրմէրը , որոնց համար հիմայ կ'ըսեն
թէ , Սարս շատուածին սեղանը բող-
մախուրն ժողովով և խաղալով կ'եր-
թային . նոյնպէս ալ զահագործուեց և
հանգիստ որ խնջոյքներու մէջ : Եղիւզ-
տացիք կովին առջեւ կը խաղային ,
զանի սխառուելու համար , մանաւանդ
մեռնելու ժամանակը : Նաեւ Հրէա-
կան պաշտամանց հանգեմներու մէջ
ալ խաղալը կոր :

Ինչպէս դաւիթ Տասրանակին առ-
ջեւ խաղայ . Սոկրատ խաղալը Ադ-
բաղին սօվրած ըլլալով շատ անգամ
ի գործ կը գնէր :

Կատուն տնտես իմաստասէր մընալ 60 տարեկան հասակին մէջ խաղալ սարկեցնող վարպետի մը աշակերտեցաւ, մեծամեծ հանգէսներու մէջ պատուաւոր երեւնալու համար:

Լթեհացւոց և Հռովմայեցւոց մէջ յուզարկաւորութեան ժամանակը խաղալը շատ հին սովորութիւն մըն է. նաեւ հռովմայեցիք տրտում եղաւ նախնեւոր մէջ ալ խաղալ մը մրապուցած էին, որ յիշաւ ի խեղկատակութիւն մին էր, մեծ ելի նման դիմակով մը ծածկուած արտաքոյ կորդի բաներ կ'ընէին հաճելի կամ անհաճոյ. ասիկայ դարձնական իբր տեսակ մը դամբաւնական ատենաբանութիւն էր:

Տաճկաց Կէփէլիին և անխոնջ Լանքով մը ի դարձ կը դնեն ջալացի պիտ գառնալ մը, որուն դադարման որոտնաւք իրենց վաստակաբեկ մտքին է:

Գ. Խ. Ա.

ՊԵՏՈՒԿԱՆ

ՄԵՀԵՄԵՏ ԱԼԻ

Մէհէմէտ Ալի Լեփիտոսի փոխորքան Լեփանիայի մէջ աղքատ ընտուիքէ մը ծնաւ, որուն հայրը տաւոր որդի ունէր. իւր տղայութեան ժամանակը անդամ միտքը այնչափ սուր էր, որ բնաւ մէկը չէր համարձակեր անոր դէմ հակառակելու: Տակաւին չափահաս չեղած իւր հայրենիքը Թուրք ու զանազան դիպուածներ կրէլով շատ ծանաղարհնորդութիւններ քրաւ:

Երբ որ Լեփիտոս հասաւ հին զինուոր դրուեցաւ. քիչ ժամանակէն տառնապետ եղաւ, և կամոյց կամոյց յաւաքանալով ուզարպետութեան բարձր աստիճանին արժանացաւ և վերջապէս բոլոր երկրին ընդ հանաւր տեղակալ (փաշա) կամ իբր Թէ Թու գաւոր եղաւ:

Մէհէմէտ Ալիին կառավարութիւնը բռնաւորական չէր և կը սիրէր Թէ ամենեւին վարպետ ունեցած չէ. բնաւ Լեփիտոսի նախկին կառավարիչներուն չէր նմաներ, ինքը շատ դեղեցիկ խորհուրդներ միտքը դրած էր

ու իւր իշխանութեան տակը եղած երկիրները բարակցելու կը ջանար. սակայն մէկ երեւելի արդելք մը իւր խորհուրդները սլինջը կը հանէին. Մէհմէթ-Քէլը որոնք զանազան երկիրներէ ժողովուած զորքեր էին ու երկար ժամանակէ ի վեր Լեփիտոսի մէջ շատ արտանուծիւնէր ստացած էին, ու ամենեւին մէկ կառավար մը չէր համարձակեր անոնց դէմ դնելու կամ խորհուրդներն արգելելու. ուստի Մէհմէթ մեծ անոնցմէ ազատելու համար յարմար դատեց մէկ սոսկալի ծածկոյ մը բռնել, փանորոյ 1811 ին զանալք Բա հիւրէ կամ Կալքո, Լեփիտոսի մայրաքաղաքը իբր Թէ հացկերպի մը հրաւիրեց, ասոնք երբ որ բոլորը մէկէն մէկ տեղ մը ժողովուեցան (որոնք հազարաւոր անձինք էին) մէկ մեծ Թնդանօթ մը (որ պատրաստ կեցած էր) անոնց վրայ պարսլուեցաւ:

Երբ կատարածը շատ սոսկալի էր. բոլոր Մէհմէթ-Քէլը սպաննուեցան բաց ի մէկ քանինէն որոնք ուրիշ երկիրներ փախան և մէյ մ'ալ չերեւցան:

Մէհմէթ Ալի բացարձակ իշխանութիւն մը կը վարէր, բայց շատ արգարութեամբ և կարգով կը կառավարէր. ինքը խորհրդանոց մը ունէր, որ երկրին գլխաւոր կառավարիչներէն և պաշտօնեաներէն կը բաղկանար, բոլոր իւր հպատակներուն անաչառ արդարութիւն կը բաշխէր առանց անոնց ցեղին և կրօնքին նայելու. զանազան կանոնաւոր ատեններ և քաղաքացւոց սպասարկութեանը համար զանազան պահանջներ հաստատեց. ամենախնայեցիկ և ուրիշ բարբարոս կան պատիժները վերցուց. իւր հրատարակելու մէջ եղած բոլոր նախապաշարմունքները ջնջեց, որոնք Լեփիտոսի ուսմանց և դիտութեանց դէմ էին. և բոլոր Լեփիտոսի մէջ Լեփիտական մեքենականութիւնը և ձեռագործութիւնները մացուց: Ինքը մէկ յատուկ տարարան մը ունէր ուր մէկ լրագիր մը կը հրատարակէր. զանազան դիտութեանց և արուեստից, նախկին և դրական կրթութեանց համար ուսումնարաններ և

փորձարաններ հաստատեց :

Սէկ նոր ճանապարհորդ մը կը հաստատէ որ Սէհեմէտ ին 1769 ին ծնած է, որ այս տարիները Նաբոլեոն ու ծնաւ, բայց ասիկայ քիչ մը անհաւանական կը թուի, որովհետեւ Փոշան աղէկ մը չէր գիտէր իւր ծնած տարին :

Ինքը անձամբ միջահասակ էր ու միշտ պարզօրէն կը հաղորդէր, շատ կը խորհէր իւր համբաւոյն ու սրտառայն փայփայէր, որ իւր զօւկներուն թողաւ, անոր համար իւր մեռնելէն քանի մը տարի առաջ պարագայ եղած ժամանակ կը իւր բուն պատմութիւնը դրեց, ստոր տէրութեանց լսողները աւաճ կէտէն թարգմանել կուտար ինքը կարդալու, համար, և անոնց մէջ իրեն համար եղած զրպարտութիւններուն ամենեւին ակամօ չէր դնէր, շարունակ պատմութիւն կը կարդար և Սէհին Վիկտորիոզի և Նաբոլեոնի պատմութիւնները իրեն շատ հաճելի էին, կրօնից շատ ազատութիւններ շնորհած էր, ժամանակ ժամանակ քրիստոնէից պէյ-թէն աստիճան կ'ուտար որն որ Տաճկաց մէջ լսուած բան չէր :

Չարմախ-Սէհին : Ա. Կարապետեան :

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԸՍՏԵՂԵՐՈՇԻԷԿԱՆ

ԸՆԿԱՆՈՒՐ ՏԵՍԵՐՈՒՆ ԵՐԱՆՑ

ՎՐԱՑ

Շարմախ-Սէհին¹

Կիլիսիայէ իմ Եռասուղ, շարժական, լաւաւոր, շինակար, արքանի, մարտական, գիտական, փիլիսոփայ, երկրորդական, հեռադրական, յայտնի իմ երէ-իւր, բեռնաշին : Երկրի, հայրենային աստիճան, բայց յարգելի իմ ծննդավայրէ, աստիճան, հաւատարմութիւն իմ զօրութեան փնտրանքներ :

Կիլիսիան, Վիլիսի, Նաբոլեոն, Կարապետեան, Կարապետեան :

Շարժական աստիճան կ'ըստին այն լաւաւոր մարմիններուն որոնք շարունակ անգիտելի կը փոխեն, երբեմն հաստատուն տեսակաց բարբառք կը շրջապատեն, երբեմն մեղմեղմ կը հեռանան ու երբեմն ալ իրարու կը մօտենան, իսկ երբեմն ալ անանկ կը պատահի որ բաւական ժամանակ աներեւոյթ կ'ըլլան ամենեւին բանի մը նշան չըլլալով :

Այս շարժական աստիճանը (ինչպէս որ արդէն յայտնի է) իրենց իրենցմէ լոյս չունին, հապա միշտ արեգակէն կ'ընդունին, ասանկ են նաեւ, այն երբեք զիջերոյցին (փայլուն) և ուսումնական (արեգակ) աստիճանը որոնք շարժական են, ինչպէս և ասանց մշտնապէս կ'ըստին :

Դասաւոր աստիճանը անոնք են որ իրենց յատկացած լուսով կը փայլին, ասանք կը ճանչցուին իրենց փայլուն լուսաւորութեան, և մէջ մըն ալ որ ամեն ժամանակ դոյներն են զանոնք, ասանկ են նաեւ արեգակը և հաստատուն աստիճանը :

Իմանալ աստիճան կ'ըստին անոնց որոնք մեր երկրին նման իրաւար և գիւմահար մարմիններ են ու բնականաբար ալ իրենց իրենցմէ լոյս չունին, հապա արեգակէն կ'առնեն ու կը ցորցնեն, ասանք առաւել իրենց իրաւարային լոյսով կը ճանչցուին, և ասանկ են նաեւ բոլոր երկնային մարմինները և անոնց արբանակները :

Ընթանալ կ'ըստին այն ի բնէ իրաւար ու երկրորդական աստիճան կամ մարմիններուն, որ միշտ ու բիշեն (արեգակէն) լոյս ընդունելով իրենցմէ մեծ աստիճան կամ մարմնի մը բարբառք կը պատահան ու անոնց հեռ կը շարժին :

Սինչեւ հիմա աստիճանայիններէն ճանչցուած արբանակները ասանկ և ութը հաս են, որոնցմէ մէկը այսին :

¹ Իրաւար և հիմա, ժամանակ շարժական իրենց արեգակաւորութեան, անոնք բանի մէջ կը ցորցնեն ու ինչ որ յանկարծական երեւոյթ մը երբեք արեգակէն լոյս չընդունելով, մէկ շարժական նշան կը կարծես :

քրն լուսինը երկիրքն է (որուն վրայ է որ բոլոր միւս արբանեակներէն աւելի մեծը ծառայութիւն ունինք) չորսը Երամագին (լուսնեագին) ետեք Կրանսին (երեւակ) և վեցը Լիբանտին (վերելակ) : Երանցմէ զատ կարելի է ուրիշ արբանեակներ ալ բլան, սակայն հիմախ հիմա մեղծ անմանութենէ, դառնէ, ժամանակ անցնելով նորեր տեսնուին :

Եւ 18 արբանեակներուն մէջէն մեղի ամենէն մոտը աւ հեռաբոլորութեւ արժանին լուսինն է, անոր համար այս արբանեակիս վրայ ուրիշ անգամ պիտի խափնք, մնացած արբանեակներուն վրայ յայտնի գաղափար մը չունինք, որովհետեւ մեզմէ տարապաշտման հետ աւորութիւն ունենալով խիստ փոքր կ'երեւնան, անանկ որ վերջին կատարելութեան հասած գիտեւ կով նայուելու ըլլայ բան մը չը տեսնուիր, սակայն երեւելի աստեղաբաշխները անխիւ, աշխատութեամբ հողիւ կրցեր են արբանեակի շարժումը իրենց մոլորակ աստեղիկն ունեցած հեռաւորութիւններն, անոնց չափաներուն ժամանակը, ու շարժաներուն հակումը իմանալ :

Երկրիս արբանեակը այսինքն լուսինը իւր մոլորակէն 51.844 մղոն : հեռու է, ու իւր շրջանն ալ 27 օր 7 ժամ 43 փոքրիկուն է քանիմ' աշմաներիկորդ ժամանակաւ ան մէջ կը կատարէ, նաեւ իւր հակումը 5° (աստիճան) 9' (մաս) և 45' (մանրերիկորդ) միջոցին մէջ :

Լուսնեագին աւաջին արբանեակը իրմէ 58.059 մղոն հեռաւորութիւնն ունի, շրջանն ալ 1 օր 18 ժամ, 27 փոքրիկուն 33 ալ մանրերիկորդ է, հակումը 3° 5' 30'' :

Երկրորդը 92.376 մղոն, 3 օր 13 ժ 13 վ 42 մ, հակումը 3° 4' 25'' :

Երրորդը 147.347 մղոն, 7 օր 3 ժամ 42 վ 33 մ, հակումը 3° 0' 30'' :

Չորրորդը 259.157 մղոն, 16 օր 16 ժամ :

1. Կոմիտի ժամանակները երկնային ամեն մէկ գիտաւոր աստղագետն զիջարանական մէկ մէկ անուն կ'աւաջին, բայց ետքէն մեր ազգին մէջ անոնց ճիշդ բառերը դանաւեցաւ :

2. Տե՛ս համառատ քննական գիտութիւն արդ 4 Ե. Ենես երկն 306 :

31 վ 50 մ. հակումը 141° 0' 26'' :

Երեւակին աւաջին արբանեակը 25.081 մղոն, 22 ժամ, 37 վ 30 մ. հակումը 30° :

Երկրորդը 32.039 մղոն, 8 ժամ, 53 վ 9 մ. հակումը 30° :

Երրորդը 39.853 մղոն, 1 օր 21 ժամ, 18 վ 26 մ. հակումը 30° :

Չորրորդը 51.053 մղոն, 2 օր 17 ժամ 44 վ 51 մ. հակումը 30° :

Հինգերորդը 71.307 մղոն, 14 օր 12 ժամ, 25 վ 11 մ. հակումը 30° :

Վեցերորդը 165.302 մղոն, 15 օր 22 ժամ, 41 վ 13 մ. հակումը 30° :

Եոթներորդը 481.809 մղոն, 73 օր 7 ժամ, 54 վ 37 մ. հակումը 22° 42' :

Վերելակին աւաջինը 49.123 մղոն 5 օր, 21 ժամ, 25 վ 20 մ :

Երկրորդը 64.423 մղոն, 8 օր 16 վ 57 վ 47 մ :

Երրորդը 74.302 մղոն, 10 օր 23 ժ 3 վ 59 մ :

Չորրորդը 85.180 մղոն, 13 օր 10 ժամ, 56 վ 29 մ :

Հինգերորդը 170.383 մղոն, 38 օր 1 ժամ, 48 վ :

Վեցերորդը 340.743 մղոն, 107 օր 16 ժամ, 39 վ 56 մ :

Ետեք հակումը 90°-ի մօտ է :

Արբանեակներուն շարժումը բաւարարին պարզէ, ինչպիսի որ լուսինը մեր երկրին բոլորալիք իւր գրութեանը համեմատ կը շարժինէ, անանկ ալ ամեն մէկ արբանեակ աստղ իւր շրջութեանը համեմատ պարզագէն իրեն գլխաւոր աստղին բոլորալիք կը դառնայ : Եւ յաղէս արբանեակ աստղերը իրենց գլխաւոր աստղին բոլորալիք ու այն գլխաւոր աստղերն ալ իրենց արբանեակներովն մէկուն դ'արեւ դական բոլորալիք դառնալով բնութեւ գրամ օրէնքը անխախտ կը պահեն :

Պիտի շարժանկոտ :

Ս. Կ. Գ. Ը.

ԵՐԿՐԸՆԸ ԵՆԸ

Երկրաբանութեան՝ Ստեփ Գրիկ Կե. Լա. մայայն ԸԱՄԻՆ՝ վրայ :

Երկրաբանութիւնը Ստեփան ա.

բարձրագործուէ՝ վրայօք քրած պատ-
ժուածեանք ճշգիւ կը հաւատարի, եր-
բար նոյն պատժութիւնը քստ արժան-
ւոյն քննուելու և իրաւացի կերպով
ալ բացատրուելու ըլլայ: Այս հար-
կաւոր գիտութիւնը զոնադոն ճշմա-
րիա եղելոյ վրայօք մանրամասնաբար
տեղեկութիւններ կ'ընծայէ, զորոնք
պէս պէս կրօնքի տէր ու այլ և այլ
աղղէ անձինք և իրարու ալ անժամա-
նակակից, անվրէպ և անաչառ ճշգրե-
րած, և անոնց բարբին խորհրդածուին
ալ նոյն ճշմարտութեանցը համաձայն
գտած են: Այժմ, Սուրբ գիրքը ճշ-
մարիտ և ամենագէտ Աստուծոյն
մարդկանց հաղորդուած ըլլալուն մեծ
անվայել բան կը սեպուի: Ըսեմ յի-
մարուի, ողէկ մը քննուելէն ետե
յայտնութեան ճշմարտութիւնները
բնութեան ճշմարտութեանցը հետ
հակառակ կործուելու ըլլայ:

Երկրաբանութեան իրողութեանք
վրայ Սուրբ գրոց հետ ներհակ գա-
ղափար ունենալը Քրիստոնէական կը
բծեքին իրաւանցը խիստ դէմ է: «Եր-
կիւղալի է արդարեւ գիտութիւնն ու
կրօնը իրարու դէմ գառելը»: Այս
նիւթիս վրայօք քաջափորձ մարդիկ և
որոնք որ Երկրաբանական երեւոյթ-
ներուն լաւ տեղեկութիւն ունին,
անկարելի է իրենց գիտցածը ուրա-
նալ:

Աստեղաբաշխութիւնը Վալիկոսի
ստեղծները ինչ վիճակի մէջ էր նէ,
այնպէս ալ Երկրաբանութիւնը այժմ
եան ատենները, աստեղաբաշխութիւ-
նը ինչպէս որ իրեն դէմ կեցողներուն
բերանը անմուռնչ արահեց և իրեն
դէմ զրգռուած նախապաշարմունք
ներուն ալ յաղթահարեց, անանկ ալ
Երկրաբանութիւնը:

Այս երկու գիտութիւնները տի-
եղերաց հետեւեան և տարածութե
զուարճալի մեծ և շահաւէտ իրերուն
մեզ ծանօթացնել կուտան, և իրենց
գիւտերը և հետեւութիւնները աստ-
ուածաշնչէն մեղի սովորեցուցած բա-
ներուն հետ քստ ամենայնի համաձայն
կուգան:

Երկրաբանութիւնը Աստուծու

յին՝ յայտնութեանը հետ անհամա-
ձայն գալէն այնչափ հեռի է, որ օր օրի
անոր հաստատութեանը համար շա-
րունակ նոր փորձեր կ'ընծայէ:

Այս գիտութեան գործադրութեան
ցը վրայօք և վեր և վերօք տեղեկութիւն
ստանալու համար պարտաւրջ բնութե-
անսպառելի հատորին՝ այսինքն երկրին
յստակ տեսարանը քննել, որն որ ծա-
ծուկ առաջնորդող ձեռքի մը գործ է,
և որուն գործադրութեանցը մենք մեզ
ծանօթացնել պարտաւոր ենք:

Արդի չոր ցամաքը երեւան ելելէն
և երկիրները իրենց հիմակուան ձե-
ւերը ընդունելէն ի վեր երկրագլո-
տին մակերեւոյթին վրայ տատահած
փոփոխութեանց զգուշալի քննութե-
րէն յայտնագէտ կը հաստատուի թէ
ընհեղեղը և անիւ ետեւ մարդկանց
երկրիս վրայ գոյանալը Սուրբ գրոց
մեջ յիշատակուած մարդկային սեռին
արարչագործութեանը թուականին
ճիշդ հաւասար կուգայ:

Նիկոյ երկրաբանութեան հե-
տեւած անթերի եղբակացութիւն
մըն է. թէ և այս գիտութեան և
ոանկ անյուսալի բան մը կ'երեւնայ,
բայց պատմութիւնը ու Աստուծու
շունչը իրար միացնող կապ մըն է:

Որ և իցէ մամանակի մէջ յառաջ
եկած իրերէն՝ որոնք ինչպէս որ առանջ,
անանկ ալ հիմայ կ'ըլլան, և զանոնք
նախկին հաւաքմանցը հետ բաղդա-
տելով է որ բուական ճիշդ հաշիւ
մը կրնանք գտնել հիմակուան որ և
իցէ կազմակերպութեանց որչափ ժա-
մանակի մէջ այս վիճակիս հասնելուն
վրայ: Այլ այս կերպով, անցեալ դա-
րերուն հաշիւը կ'ըլլուի, ան ժամա-
նակէն ի վեր՝ որ ատեն հաւաքումը
առաջին անգամ սկսած և մեր եր-
կիրները հիմակուան իրենց ունեցած
ձեւերէն ընդունած էին:

Ստանգի ան թուականէն մեր ար-
դի լեռները սկսած էր փշրելով փոր-
կնալ, և անոնց տաքրոտները եզած
շեղջերը ձեւակերպել, մեր հիմակ-
ուան դեռերը և լիճերը ծովի թա-
փիլ, և հեղեղին հետ տարիւծ գա-
նաղուն նիւթերն ալ դիզվիլ, մեր

ժայռերը սկիւրներով մաշիլ, և հովուն զօրութեամբ փշուած փոշիներն ալ բլրակներ կաղմակերդիլ :

Եւ առաւել զարմանալին ասէ որ բոլոր այս բնական երեւոյթները մէկ կուգան այս բանին վկայութիւն տալու թէ այս հիմակուան եղած բանէրուն դասաւորութիւնը ճ կամ 6000 տարիէն ետեւ եղած չէր կրնար ըլլալ : Եւ քաջիկ փորձուած է որ այնչափ տարի պէտք էր ու ոչ աւելի որ այս կաղմուածքները ձեւանային : որ լծերը բաւ մասին լեցուէին, քնչալէս որ հիմակ եղած են, որ լեռանց ստորաւ ներք եղած բլրակներն ալ իրենց իրական տարածութեանը և բարձրութեանը հասած ըլլային :

Թէ որ աշխարհիս ճ կամ 6000 տարի առաջ նկատելու ըլլանք թէ Սուրբ գրքին նկարագրած մարդկային ուրուան գին և թէ անկէ 1,600 տարի միջոցաւ ջրհեղեղին ըլլալը կը գտնանք :

Ինչպէս որ ճշմարտութիւնը կը յայտնէ թէ ջրհեղեղին ջրերը կամաց կամաց ելան ու կամաց կամաց վար իջան երկիրը վեց շաբաթէն աւելի ջրին մէջ չը մնարով, և ինչպէս որ սուրբահոն մակերևութացութեանց մէջ առ ճախտի կը գտնանք որ ցամաքները ստիւններով ջրին տակը կը մնան առանց իրենց ստիւրական ձեւին վրայ փոփոխութիւն մը տալու, անանկ ալ ասանկ եղած պիտի ըլլայ ջրհեղեղին վրայոք ըրած պատմութեանը մէջ : Չրերը կրնային երկրի մը երեսին վրայի եղած մէկ քանի խաւերը ջնջել, բայց անանկ մէկ աւազէ ամբիփետլ պատճառ մը չերեւար մակաբերելու թէ առաջուց ձեւացած հաւաքմունքները երկրիս երեսէն բոլորովին ջնջած առ բաւ ըլլայ :

Երբոր երկիրս այս կերպով շարունակ փոփոխութեամբ գեղեցկապէս մարդոց համար պատրաստուեցաւ երբոր լեռները երևան ելան և հողատառեցան, որոնց ստեղծագործութիւնը թէ ստիպաւ առ ստիպաւ կամ թէ բուսն ցնցմամբ ըլլար, որն որ անոր բով բան մը ըսել չէ, որուն առջին հազար տարին իբր որ մըն է, ծո-

վին ու ցամաքը իրենց յատկացեալ սահմանները ունեցան Ըմենակարող Եփէն վճռուած :

Տէրը ծովուն յատուկ տեղը որս չեց ու ըսաւ « չըլլայ որ դուն առ սահմանեդ անդին անցնիս և բու լեռնակարհառ ու ամենի ալիքներդ ալ հոս մնան » :

Յ. Մ. Գ.

ԲՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

Երկրի մակերևութիւնը :

Երկրորդական ձուկը ընդհանրապէս հարաւային Լճերիկայի կողմը կը գտնուի, որուն տեղացիք Խիւսի կը կոչեն, ու գլխաւորապէս Պեռիայի և Պատգուիայի ճախնային լճերուն ու ճախճտիւտ տեղերուն մէջ գրեթէ լեցուն են : Իրենց մարմինը մածուցիկ է, ու դեղնոտ բիծերով ալ զարդարւած : մարմիններուն բոլոր մասանց վրայ մէկ սաստիկ շարժում մը կ'ըլլայ :

Եւս ձուկը հինգ կամ վեց տք երկայնութեամբ առաւել ոճաձուկի նմանութիւն ունի, ու նոյնպէս ալ վարի գաղաններու նման բաւական կատարութիւն : անանկ որ կրնայ մեծաւ մեծ ձկներ մեծացունել երբ որ իրեն մօտենալու ըլլան : իրենք այնչափ ջրոտ են որ միւս ձուկային կենդանիները հազիւ թէ տանց չափ ունին :

Կաւանայի մէջ ճանապարհորդք կը պարտաւորին ճախնային ու թուփերով ծածկուած տեղերէ չանցնիլ, ու բռնի ճանապարհին երկարացնել որովհետեւ այս վնասակար ձուկերը գտնուած տեղերին այնչափ կ'առաւանան ու կը բաղձնան, որ ամեն տարի շատ ճանապարհորդք չգլխաւորով անկից ձիւրով անցնելու ատեն նին, ձիւրը անոնցմէ այնչափ կը վարհուին որ մինչև անգամ ձիւրուն մարմինը եղեկաբանական սաստիկ ցնցում մը զգալով կը թմբին, ու ինքզինքնին թող կուտան իրեն մէջ որով և կը խրդուին :

Ինչպէս գտնուած միւս տեսակ ձուկերը ամենայ իրենց մանցած մամու-

նակը կը ձգեն, կը փախչին: Ինչու որ այնչափ սաստիկ պարտէթիւն ունին որ մինչեւ բարձր եղերքին վրայ կարգումը ձուկ որոացող մարդը անդ ամ' երկիւզի մէջ կը ձգէ: Եւ երբեմն ալ կարթին լարը թրջուած ըլլալով այն եղիկին որ սորդին մահուան սաստիկ ջնջում մը կը հաղորդէ: այս ատեն եղեկարիտա կան հուրը ջուրին տակէն անդամ մը տանգ կը բերէ:

Այս տեսակ ձուկերը որոպու հա մար մարդիկ զանազան միջոցներ ի դործ դրած են, ուստի մենք եթէ պատեհու թիւն ունենանք անոնց աւ մենապարզ կերպով վրայ վեր ի վերայ տեղեկութիւն մը կուտանք մեր սիրելի բնիկըրդաց:

* * *

ԲՈՒՍԵՐԵՆԵՆԵՆ

ՎԷՆԻՃԻ ՕՒՄՈՒՆ

Այս ծառը արեւելեան Հնդկաստանի նոսր Սումատրայի մէջ շատ կը գտնուի և զարմանալի մեծութեամբ ալ կ'աճի:

Տրեմըր ճաք կ'ըսէ թէ « Ընթ փայտը դէպի իր կեղրոնը մտնի ազնիւ գոյն մը և երբոն մտնելն ալ բայկէի գոյն մը ունի:

Իր կեղեւէն ուտին՝ կը փազէ սրն որ շափաղանց դառնէ, և թէ որ մաս գայէրու ըստ ելիւթը յաւ և վերքեր կը պատճառէ: Այս կողմն բնակիչները աս ծառին փառնգու որ բլալուն համար երբէք մէկ մտին չեն գոյէր և մինչև տակը անգամ չեն նշտօրի և չեն քննանար:

Այս սեռինը եթէ բաց տեղ գլը վերջը ըստ խիւղի սե գոյն մը կ'ընտա, նայ որ շատ ալ կը թանձրանայ և գի մացիուս բան մը կ'ըլլայ: Բոկիայ կը ժողվեն և իբր վեռնիճ կը գործածեն և այս պատճառաւ բարձր գիւղի կը ծախվի: Պ. Սեմիլուս երեւելի բնա

գէտը անանկ կ'ըսէ թէ « այս ան ծառն է որ ճարտի ազնիւ դէպին կամ հաւարակ վեռնիճը կուտայ: » Սահայն Պ. Լաւրին, որն որ աւելի ծանօթ էր վերջինին վրայ որ կ'ըսէ թէ « այս երկրնեքուս վեռնիճը ասորէր ծառի մը բերքն է: » որն որ ինքը (ձիւ) անուամբ կը կոչէ:

Սիամա և Վոջին Զինաստանի վեռնիճը հաւանականաբար տանէն գերազանց է, բայց Սէյէպէի և Ճալոսի վեռնիճը, որն որ այս ծառին տուածն է նայն բանին համար կը գործածվի և շատ ալ փար չի կրնար ըլլալ, որովհետև շատ ուռի կը ծախվի:

* * *

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՆՈՐՏԵՐՈՒ ԹԻՒՆ

ՍԻՒՄՈՒՆՆԻՆ

Այս բոսորայի ժամանակ ժամանակ հեռաւոր ծովեր մեծամեծ ձր կանց որոպու ութեանը կը պարտադին, որոնցմէ մէկն ալ Սիւմ-բուսած ձիւն որոպու ութեանն է, որն որ ամենին շահաւէտը համարված է, ու կ'աւելի, Սէն-Սալոի, Սէն-Սալոի հաւրաւութեանց գլխաւոր աղբիս բն է, յիշաւի այս ծառը Տոմէա Պանթու Բալանտայի կողմերն ալ շատ կ'որտան և մանաւանդ Ար երկրին հիւստային կողմի ծովերուն տազուտ տեղերը, ուր Սաղիւնայիք, Սիւղիւնայիք ու Սմերիկոյիք կ'երթան այս տեսակ ծառը որտալ, երբ որ սառեքը հալած և գարնան եղանակներն ու մօտեցած ըլլան, որ իրենց դիւրին բոլայ եղերքը մտնեալ:

Այս Սիւմ-բուսած ծառը դարեան զուարճալի երանակներու ստեն այն կողմերը կը տեսնուի, ինչու որ այն ժամանակ անթուելի բազմութեամբ հոն կը ժողվին տեսակ մը ծառի

1 Պարտան:

2 Սիւմ-բուսած ծառն է, ուր Սիւմ-բուսած:

և ուրիշ փոքր ձկեր ալ :

Այս արտաբաշտ շատ տեսակ եղա-
նակներ ՚ի դործ գրած են : Արքայնոր
երկրին կամ կղզիներուն բարբառքը ե-
ղած փոքր աւազուտ եղերքները որ-
որդ աւթին ընել ուղեն չուան ու
են ըստած գործիքը կը գործածեն :

Այս քէնը մէկ մեծ աւազանկիւնի
ուսկան մըն է , հիւսվածքներուն մե-
ծութիւնը ու տարածութիւնն ալ
կանոնաւոր կերպով մը վերջոցած . վե-
րի ծայրը սնկիւնիով զարդարված է ,
ու ստորին կողմն ալ կարգաւոր . մէկ
ծայրը ձուկը օրտալու եղերքը կը ձգեն ,
և միւս ծայրն ալ նաւակով մը ուրիշ
տեղ մը կը տանին , ու սնանկ ինձով
բով մը ճամբան կը կը ձեւացնեն որ
ձուկը առանց փախչելու փախած կը
մնայ : Բոկիայ ընելն է տըր չամօքը
եղալ մարդիկները երկու ծայրէն բլու-
նած ձկնալից ուսկանը իրենց կը բա-
շեն , որ երբեմն այս ուսկանով շատ
նաւակներու բեռ կը բերեն :

Այս ձկան շատնով օրտալը ամենցը
գիտեն : Արքեմն և անանկ շատ ու
նաւակներով կ'ըլլայ , որ շատ տե-
ղեր կը որսան տանց կեր անցընելու
այն ժամանակ ձկնորսները ու ժով ցըն-
ցումներ կ'ընեն կարծիքն բարբառքը ե-
ղած Արքեմնը բանելու համար :

Բայց այս սալորութիւնը շատ դժ-
ուարին է , ու զանի կը թողուն Վա-
բըն¹ ըստած ձկերը գալուն պէս , ու
բանը այս Արքեմն խոյն կը գործած-
վին :

Այս ձուկերը միայն 15 որ կամ
գրեթէ շարունակ ամիս մը կը կենան ,
ու երթմանէն ետքը ձկնորսները հա-
ւան² , հաբո³ ըստած ձկերը կը ծործա-
ծեն :

Բնին մէկ ձկնորս նաւին աջ և աջ-
եակ կողմը երկերիւ կարթ կը բռնեն ,
երբեմն կը պատահի որ մէկ շուանը
բաշած ժամանակին դանի նոր ձուկ
մը խածած կ'ըլլայ : Եւրոպիայ մէջ ա-
նանկ ճարտար ձկնորսներ տեսնուած

են որ օրը 4000 հալ- կ'որսան :

Այս սրտորդութիւնը միայն այն
կողմերը չեն ընէր , հասարակեցեալ
նոր երկրին ծովուն աւազուտ տեղերն
ալ , օրն որ Ան - Սալի նաւավարնե-
րեն գտնվեցաւ 1504 ին . այս տեղ շատ
ձկնալից է , ու ջրին խորութիւնը 120
են մինչեւ 300 սար կը փախիսի :

Վեղեցիկ ժամանակը այս եղանա-
կով երկու և երեք հազար կարթ կը
կտայեն , բայց երբոր մէջ կամ օգը խոտ
գեշ ըլլայ շատ նաւակներ կը մոլորին
և կը կորնչին : Մկրտչ , Պ . Յակոբեան :

ԱՐՈՒԿՍ

Ի շղար- ար- Երեմի Կանանիք :

Ընդունակութիւն :

Բռնած ջրերնուս մակերեւոյթին
համեմատ որչափ որ թեթեւ ըլլանք ,
այնչափ ջրին մակերեւոյթը կ'երանք ,
ուսկից կը հեռուի թէ գեր մարդը
գիւրութեամբ եւս ջրոյն վրայ կը բա-
զայ . փասն զի գիւրութեամբ մարմնոյ
ծակասկէնութեան հիւստածը կ'ըն-
դարձակի , օրն որ ջուրէն աւելի թե-
թեւ է :

Անգհական ծանրութիւն լսածնիս
մարմնոյն ամեն մասանց մէջ հաւաստ-
րապէս չէ . ընդհանրապէս սրտնընե-
րը և ազդրերը ջրէն ծանր են և կուրծ-
քին աւախակին օգնութեամբը վեր
բռնուած դուրսը շարտ աւելի խեթե-
ն , որով բարբ մարմնոյ ջրոյ մէջ աւելու-
փոխելուն կուրծքը միշտ աւազը կ'ը-
նայ : Անտառանգ օրնգ հանուր կանան
է որ բարբ ջրոյն վրայ երկայն կեցող
մարմնները իրենց մարմնոյն չափին
համեմատ հաւաստրապէսութի կ'ու-
նենան . այս կանանիս օտար ինչպով լո-
ղացողին մարմնը միշտ կը պարտա-
ւորի հարկոնական գիցքը բռնել , և
կուրծի ոսկրեղէն մասը առջեւ կողմե-
րէն աւելի ծանր ըլլալով , բնականա-
բար լոգացողը կանակի փոյ պէտք է
ընկողմանի , ու ազտա շունչ տանելու

¹ Գաբըն , ձուկն ինչ ծովու . ած . խոմի պա-
նակ :

² Խալի- Երեմի մէկ տեսակը :

³ Յ Տեսակ ինչ Խալի-Երեմի :

¹ Տես թիւ 6 երես 39

համար գլուխը ետի գին գարծառնէ :

Մարդիկ կան որ առանց շարժման թէ գլուխին և թէ ստորինին ջրէն դուրս կեցնելու բուսական սակաւա գիւտ ճարպիկութիւնը ունին . իսկ ու մանր նոյնպէս կրնան կենալ , բայց այս տարբերութեամբ որ ստորինին քիչ շատ պէտք ՚ի տակը կ'իջեցնեն , ոմանց ու մարմնոյն ստորին մասերը գլուխը փարքաշելու չափ ծանր կ'ըլլան . Զնչու ուսմանը արդեւիք և խորանուսն պատճառելով , եթէ լոշուողը վրան ելլալ չտալիսաւ :

Շուեջը առնելով կուրծքը կ'ուռի , առաւել տարածութիւն կ'ստանայ և վրան կեցւոյ . Ընդհակառակը թոքին օդը պարպելով հոկադարձաբար մարմինը տակը կ'իջնայ , լոգացողը պէտք է որ այս երկու գործողութիւնները այսինքն չունի առնել ու ապա կանուաւորէ , որ առանց ջրոյն մակերեւոյթէն սահելու մնայ , որուն աստակը շարժմանը անգամ չի կրնար իր լուզալուն արդեւիք լլկալ . բայց այն մարդը որ լոգալ չգիտէր ու ջրէ կը վախնայ , անկարգ շարժմանքներ կ'ընէ , որոնցմէ որ մէկը վնասը տակը կ'իջեցունէ , քանի որ միւսը վեր կը հանէ , և այս շարժմամբ ստացեալ արագ դաւթիւնը կ'առաւելու փար ինչպէս մամսմակը . ասանկով շարժմանքները յարմարցնելու արհեստը չի խոնարհելով , անշուշտ կը իրողութի :

Եթէ մարդկացին մարմնոյն ծանրութեան կեդրոնը փնտռենք , դէպ ՚ի ետեւի կողմը տաամորսին խառնէն քիչ մը փարպիտի գոնանք , այն տեղն է որ եթէ մարմինը կախուի հաւասարակշռութեան մէջ կը պահէ և վերջապէս հասէ բոլոր շարժմանց ուսանցքը :

(պիտի շարժմանք)

* * * *

ԲԱՐՈՅԸԿԱՆ

Բարեխառնութեան արդիւնք :

Բարեխառն մարդը՝ տունը սուս առնելով կը լեցնէ , փարսանք անխով , ամբարը արիւրով , և մեղրով , և այլն , խոհանոցը միշտ պայծառ պահելով , ըզեղը սրամուսթեամբ , մարմինը արիւրութեամբ և գործունէութ :

հոգին արիւրութեամբ , և վերջապէս իր բոլոր առնը և ընտանիքը երջանկաւ ու հանգստութեամբ :

Չարութեան արդիւնք :

Չարագործ մարդը՝ իր տան պարտեզը մեղաց ջրերով կը ջրէ , ամբարը չարաբոյս սերմերով կը լեցնէ , ըզեղը նենգութեամբ ու խորհախութք , փարը իրեն դառնահամ խոնորով կը կշտացնէ , մէկ խօսքով , հոգին ալ գոթաքի անհասնում բոցերով կ'երէ ու կը լափէ :

Օգրծանալի գրգռիչ մը :

Կին մը՝ Կիւտ Համբարը լաւած տեղէն անցած տոհմը տախտակի մը վրայ տանկի գրած կը տեսնէ . « Սէկը ձի մը քրօսել ապու համար պէտք է դիտեալ որ եթէ ձիուն պօշը երկայն ըլլայ 3 շիլինկ և 6 բեննի պիտի վճարէ , եթէ կարճ ըլլայ 2 շիլինկ » . Կինը աս զինքնուն տարբերութիւն չափազանց զարմացած կամայ մը նոյն տեղին մեծին կը հարցնէ թէ « ասանք ի՞նչ բռելի՞նք » . Կինը ան ալ . « Վասն զի երկայն սոյն ունեցողները ծանձնը վրանուն շոյտ քշելով , խտր կրնան հանգիստ ուտել , սակայն կարճ պօշ ունեցողները անանցով նեղելով , հաղիւ թէ խոս կ'ուտնի » :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Տեսա՞ր արդեօք ինձ նման
Հրաշալի նար պատկեր
Որ սիրող երեսդ յար նման
Քեզի յայտնի յու ջրնէր :

Սպանեացիք ատենով
Ինձմով անհուն սփիններ
Առատարար շահելով
Իրենց երկիրն են տարեր ,
Ըմեն տան մէջ մեծ ու մանր
Կը դանուի տեսածէս
Խանութիւններուն շաւին մէջ
Ինձմէ մէկը կը տեսնես :

(Յուլիսի հանելուկն էր Սմէլի :

Յ. Տ. Զ. Կապճեանց :

տպագրութեամբ